

Szabó Marcell

A zseb vallási karaktere

(részlet)

A hájas televény alig rezzen, de alatta a nyugtalan lekvár tovább duruzsolhat. Mákony-villa szemmagasban a levegőbe szűrva. Visszhangos tornya szavakkal csereberél. Ami felelet volt, az most először érkezik meg. A természet lassított pörölydala,

csengettyűszó. Az esemény, melyet könnyelműen *Hammerschlag*-nak neveznek, végtelenül tágas. A harcműveletek, ha az ellenség középpontja bemérhetetlen, talán nincsen is neki, a formátlan háború tébolyához vezetnek, akár egy másik, éppoly nagy gonddal kivitelezett csapást követően a nyelv hirtelen szétesése. A mondatok gazdátlan tagokként hevernek szertesztét, 19 mutatóujj néz 19 különböző irányba, és hiába mondják, hogy *félrebeszél*, a határozónak itt éppúgy nem lehet helye, mintha az elmét hasonlítanák üvegpalackhoz, hozzátéve, hogy nem törik, hacsak valaki nem töri el. Érkatasztrófa, szertesztét repülő pozdorja, abroncsmaradék. Száraz, majd egyre vizenyősebb morzsalék, felette a pupillák lángseprűje, alatta forró, puha forgács, kalács, keletlen tészták szorítása, és érmék, érmék, zuhogó pénzérmék mindenfelé. Az elvétett kalapácsütés a magvető tevékenységével rokon, amennyiben szétszórja a természetük szerint egymás felé törekedőket. A harmincéves háború így szülte meg újra és újra az elnéptelenedett Európában pár tucat nincstelen szórványos összecsapását. Körös-körül mák, méz és dióbél terem.

A lélek mozgása szélütés, de szőnyegbombázás is.
A felaprózódás ellenhatása a háború testi
metaforájában az igaz csapatvezetés,
melyet egyes chászid leírásokban az ondó
eredettörténete magyaráz. Az atya agya, a pusztaszellemi erő bizonyítékként az önmagán
elvégzett szívó-taszító, keverő és elnyomó munkanyomán, értékes esszenciaként alászáll,
fokozatosan sűrűbbé és opálosabbá válik, mígnem
felveszi az ondócsepp tökéletes alakját. Megnyuszik
a forma. Ha A TAKONY AZ AGY IZZADSÁGA, a hang
a fej bélszele kell legyen. Mintha bevágták volna az ajtót,
és a gerendák keresztje alatt fuvallat vonulna el.
A KUTYA-CSILLAG FORRÓ NAPJAI JÖNNEK.
Rajongva torpan meg, hogy beszívja az ajtó résein
beáramló szél illatát. Látom, szereti a huzatot.
A család idiótája fújtat és megpihen. Majd betoppant
a megbüntetett nővér és megtörte a húsvéti kalácsot.
Hárman maradtak ébren. Világosodik, Kronos ideje
elkorcsosul. És ha az ellenkezőjét állítanánk,
azzal azt is feltételeznénk, hogy a rendházak
istállóit tele voltak hadiménekkal, nyerítéssel,
a darócruhák számára készült raktárak nagyon is
világi, sőt női sikolyokkal. Néha maga a kiáltás
hárít el minden félreértést. 1945-ben Artaud még
Rodezben tartózkodik, és Poundot, miután május–júniusban
három hetet tölt egy szabadtéri ketrecbe zárva,
miután idegösszeomlás kap, és a tábori wc-gurigákra
elkezd a pisai Cantok feljegyzését, átszállítják
Amerikába. Novemberben nyilvántartásba veszik
a Washington melletti St. Elizabeth kórház pszichiátriáján.
Pound egyszerre érkezik vissza szülőhazájába,
mint Mussolini agyának egy darabja. Az Esso benzinkútra
fellógatott testét a megvadult tömeg pépesre veri,
és az összeűzött koponyából Milánóban csak nagy
nehézségek árán mütik ki a Duce agyát, hogy
további patológiai vizsgálatokra szintén a St Elizabeth-be
küldjék. Az orvosok szervi elváltozások után kutattak,
mert Mussolini életében általános szóbeszéd,
hogy érettségi után, Pieve Salicetóban szifiliszt
kapott, amivel a megalománia, a paranoia
és a nárcizmus kórképe bizonyítást nyerne.
1945 későőszén már le is zárult a vizsgálat,

mely megállapítja, hogy Mussolini minden szempontból átlagos agya nem oka tulajdonosa különös sorsának, és felépítését tekintve lehetne bármely békeszerető predappiói polgáré. Rodez, régies írással Rhodez, először Pound 1912-es versében tűnik fel, mely a következő kérdéssel indul: LÁTTATOK BÁRKIT, BÁRKIT KÖZÜLÜNK, MAJMOKKAL ÉS MEDVÉKKEL? A kérdés valahol Clermont-Ferrant környékén hangzik el. A váratlan sor címzettje a Rhône torkolata felől, déli irányból érkezik, Arles és Beaucaire érintésével, és egy különös hurkot leírva, Rodez irányából. A versben szél támad és esni fog, ahogyan a 4. Cantóban is, ahol Rhodez említése szintén egy furcsa meteorológiai tájékozódás viszonyítási pontjaként szolgál. THE WIND OUT OF RHODEZ.

tha a világmindenség összes vihara Rodezból eredne, belőle fújna, süvítene, akár egy zsákból, vagy egy hegyhát sötét zsebéből, ami valamivel később valóban planetáris viszonyok közé helyeződik: THIS WIND ROARS IN THE EARTH'S BAG. Majmok és medvék nem férnek el benne, legyen bármekkora a Rhodez nevű zsák. Artaud a 3. Cantóval egyidős tematikus őrjöngései szintén az emberi agy lokalizálására tett taktikai, sőt egyenesen szintaktika kísérletek. Könyörög kétségbeesetten bárkihez, akinek hatalmában áll, hogy rázza, zörgesse az agyat. Majd biztosít mindenkit, hogy a valódi test, melynek maga is nyomában jár, az agyban található: elrejtették, az emberiség legnagyobb megdöbbenésére, kisebbben a nagyot, mozdulatlanban a mozgót, kiszolgáltatottban a tetterőset, és így tovább: véres pántlikában a gondolkodáshoz szükséges pántot. Szédítő jegyzetei egyikében az éntől elválasztott agy fizikai léte kérdéses, mely ekként szállíthatóvá válik (*portable*), és gazdájától külön úton járva – elkószál! elcsatangol! –, nem kerülhet gonosz kezek közé. Csakis Istennek lehet ilyen gonosz keze. Az agy akkor lehet intakt, ha végre mások is megragadják, nem csak a Teremtő gyurmázza, gyömöszöli, tépi. MEGSZOKTAM, HOGY MINDENBEN KOCSISOMRA

BÍZZAM MAGAM. AHOGY EGY MAGAS, FEHÉR,
OLDALVÁST ÉS FÖLFELÉ ÍVELŐ FALHOZ ÉRKEZTÜNK,
LEÁLLTUNK, ELŐREHALADÁS HELYETT A FAL
MENTÉN FOLYTATTUK UTUNKAT, AZT MONDTA
VÉGÜL A KOCSIS: EZ EGY HOMLOK. Bezárva,
kiszolgáltatottan egy ostoba burok mozdulatlanságának,
egy hártványkony membrán mögött egy csonttojás szánni való
elhelyezkedésének. A KÉT LEGSEBEZHETŐBB
SZERV AZ AGY ÉS A TŰDŐ, MELYET A TUDAT ÉS
AZ AKARAT PESTISE LEGINKÁBB BEPETTYEZETT.
Újra és újra a lágy szervek próbatétele, melytől
nem szabadulhat, aki a dinamitok korában levegőt
venne. A legrejtettebb szervek a legsebezhetőbbek.
A szervek, melyeket veszély esetén nyitva kell hagyni.
De az agy lélegzik a nyitott szájjal? A test, a szervezet
bújtathatja magát? Az agy is rosálhat? És mit jelent,
ha úgy fogalmazunk, a fej semmi más,
mint hogy benne hagyták a kulcsot a zárban?
Mi intézkedhetne az agy helyett, az agyra vonatkozóan?
Semmi és senki. A FÁJDALOMMAL KELL FIZETNÜNK
AZ AGYÉRT: bizonyos szervek a pusztán befogadó
szerep mozdulatlanságára kárhoztattak,
és ez az állapot szolgáltatja ki őket a fájdalomnak.
Az agy irigy az elhúzódó karra, lábra. Artaud ezért
küldené sétálni. *Fel-alá járkal a szobában.* Az ablakból
gyér növényzetű kertre látni, de a kőfalon túl
vörösfenyők emelkednek. Csupasz-rücskös törzsük
zöldes fényben. *Lassan kiszabadítja nyakát*
a pórából. Agy el. 2009-ben Mussolini agyának egy részét
és 3 ampullányi vért bocsájtanak áruba az interneten
15 ezer euróért, és bár a hirdetést pár órával később törlik,
mert az oldal használati szabályzata tiltja az emberi
maradványok és testrészek kereskedelmét: WE DON'T ALLOW THE SALE
OF HUMAN BODIES, BODY PARTS, OR PRODUCTS MADE
FROM THE HUMAN BODY. De létezik kivétel. Az emberi
haját valamilyen formában tartalmazó tárgyak –
úgy mint a paróka vagy a szeretett lény
fürtjeit hordozó kapcsos nyakérem –
árusíthatók. 1946. február 13-ára összehívott
meghallgatás (sanity hearing) során négy pszichiáternek
Pound beszámíthatóságáról kellett döntenie. Ha örült,
kezdetét veheti az elmeorvosászati kezelés,
de ha beszámítható, árusítás vádjával áll bíróság elé,

és bizonyosan villamosszék vár rá. Julien Cornell, Pound ügyvédje a pisai cantok részleteit mellékeli a tárgyalási anyaghoz, melyeket gondosan úgy választ ki, hogy szerzőjük súlyos mentális küzdelmét bizonyítsák. A meghallgatás hermeneutikai vitává alakul. 1946, Empson vagy Leavis már megírt ezt-azt. Az orvosszakértői vélemények után a tárgyalás inkább olvasókörré hasonlít, ahol a kortárs költészet, a hivatásbeli tudás, a szakember gögje keveredik az irodalomkritikus és a pszichiáter ítéleteivel. Míg Pound bizalmatlan, gyanakvó-mogorva természete megkérdőjelezi beszámíthatatlanságát, a pisai cantok valóságos csapdaként működnek, kelepceként, melyből alighogy kimászott tulajdonosa, máris helyet kínálja a tudós társaságot. A pszichiáter megadja magát, MEGADOM MAGAM, átadja magát Pound negyven éve változatlan akaratának. Átadja helyét, hogy elfoglalja a versketrec négy négyzetméterét: OF COURSE, IT WAS INCOHERENT AND IMPOSSIBLE FOR ME TO UNDERSTAND. Egy harmadik ülőhely, a villamosszék előterében. Legyen meg a költészet akarata, mely így is, úgy is betölti feladatát. 1946. május 26-án Artaud elhagyja Rodezt. A fül innentől grafomán. A gramofontölcsér folyton éhező spirál. MADRIGÁL és MARDIGRAS ölelkezik benne. Néha maga a kiáltozás hárít el minden félreértést.